

Bile Chòraichean Daonna dha Alba: Stiùireadh mun Cho-chomhairleachadh

Ògmhios 2023

EARRANN A H-AON – CO- THEACSA

Carson a rinneadh an t-iùl seo?

Tha rùn aig Riaghaltas na h-Alba Bile Chòraichean Daonna ùr a chur mu choinneamh Pàrlamaid na h-Alba, gus am bi barrachd de ar còraichean daonna gan dìon fon lagh.

Tha an t-iùl seo a' mìneachadh na tha sinn ag iarraidh air a' Bhile Chòraichean Daonna a choileanadh. Tha e ag innse dè bhios e a' ciallachadh na còraichean sin a bhith gan cur fon lagh ann an Alba. Innsidh e cuideachd dè a' bhuaidh a tha sinn ag iarraidh air a' Bhile a thoirt air beatha làitheil dhaoine, ma bhòtas Pàrlamaid na h-Alba airson gabhail ris a' Bhile agus ma nithear Achd dheth.

Chuir sinn co-chomhairleachadh air dòigh gus an ionnsaich daoine mun Bhile agus gus an innis iad am beachd do Riaghaltas na h-Alba.

Rinneadh an t-iùl seo gus am fairich gach neach gun urrainn dhaibh pàirt a ghabhail sa cho-chomhairleachadh. Tha sinn airson ur guth a chluinntinn gus cuideachadh cumadh a thoirt air na tha an dàn do chòraichean daonna ann an Alba.

Dè thathas a' moladh?

Tha còraichean daonna againn uile. Bu chòir dhuinn ar còraichean a chleachdadh nar beatha làitheil. Mura toirear feart air ar còraichean daonna, bu chòir gum faigh sinn air rudeigin a dhèanamh mu dheidhinn seo le gearan a thogail, fios a chur gu buidhinn iomchaidh, no a dhol gu lagh ma tha sin freagarrach.

Bheir am Bile Chòraichean Daonna a tha san amharc aig Riaghaltas na h-Alba ceithir cùmhnantan chòraichean daonna eadar-nàiseanta nan Dùthchannan Aonaichte a-steach do lagh na h-Alba, taobh a-staigh crìochan chumhachdan tiomnaichte Pàrlamaid na h-Alba.

Aithnichidh agus gabhaidh am Bile a-steach còir air àrainneachd fhallain.

Nithear am Bile gus dèanamh cinnteach gu bheil na còraichean a chuireas e ann an lagh na h-Alba rim faighinn dha na h-uile san aon dòigh.

Carson a bheirear a-steach Bile Chòraichean Daonna an-dràsta?

Bho chaidh a' Phàrlamaid a stèidheachadh, tha Ministearan na h-Alba air a bhith ag obair gus còraichean daonna a tha aithnichte air feadh an t-saoghail a dhìon, a choileanadh agus gus spèis a thoirt dhaibh ann an Alba.

Is e Bile Chòraichean Daonna an ath cheum ann an slighe na h-Alba gus barrachd de ar còraichean daonna bunaitheach a dhèanamh brìoghmhor dha na h-uile nam beatha làitheil.

Sheall tachartasan nam beagan bliadhnaichean a chaidh seachad, leithid a' ghalair COVID-19 agus èiginn nan cosgais bith-beò, nach eil an t-aon chòir fhathast aig a h-uile duine air an cuid chòraichean. Saoilidh sinn gum faigh sinn air barrachd a dhèanamh mun seo.

Sin as coireach gun cruthaich Bile Chòraichean Daonna frèam-obrach ùr chòraichean daonna ann an Alba. Bheir am Bile dìon laghail nas treise do dhaoine, cuiridh e dleastanasan ùra air buidhnean poblach, agus cuidichidh e gus cultar chòraichean daonna nas treise a thogail ann an Alba.

Nach eil còraichean daonna againn mar-thà?

Tha còir aig a h-uile neach air còraichean daonna agus saorsa.

Tha Riaghaltas na h-Alba mar-thà ag obair gus dùthaich a thogail far an cumar suas ar còraichean daonna gu lèir.

Thathas ri seo le bhith a' fighe chòraichean daonna a-steach do obair an riaghaltais bho là gu là.

Tha Còd Ministearan na h-Alba cuideachd ag iarraidh air Ministearan na h-Alba cumail ri lagh eadar-nàiseanta leithid dleastanasan cùmhnant chòraichean daonna.

Bho dheireadh an Dàrna Cogaidh, tha buill de na Dùthchannan Aonaichte air cùmhnantan eadar-nàiseanta aontachadh a dh'innseas dè na còraichean daonna bunaitheach a tha againn, agus mar a bu chòir do dhùthchannan obrachadh gus an toirt gu buil.

Thar nam bliadhnaichean ghabh an RA ri mòran de na cùmhnantan sin. Tha seo a' ciallachadh gum feum Riaghaltas na h-Alba dèanamh cinnteach gu bheil e a' toirt spèis, a' dìon, agus a' coileanadh nan còraichean daonna uile a gheibhear sna cùmhnantan seo.

Gheibhear na còraichean anns na cùmhnantan seo ann an nì ris an canar 'lagh eadar-nàiseanta'. Tha lagh eadar-nàiseanta diofraichte bho lagh na dùthcha seo fhèin ann an Alba. Bheir e piseach air dìon chòraichean ma bheirear còraichean bho lagh eadar-nàiseanta a-steach do lagh na dùthcha seo.

Mar eisimpleir, thug Achd Chòraichean Daonna 1998 an Cùmhnant Eòrpach air Còraichean Daonna (ECHR)

dhan lagh san RA. Tha seo a' ciallachadh gun seas cùirtean ann an Alba ar còraichean daonna catharra agus poilitigeach mura bi iad gan dìon.

Ge-tà, chan eil cuid de chòraichean daonna a dh'aithnichear gu h-eadar-nàiseanta – leithid còir air slàinte no air cor beatha iomchaidh – fhathast ann an lagh na h-Alba. Tha seo a' ciallachadh nach eil na h-aon dòighean aig daoine cothrom fhaighinn air ceartas mura seasar na còraichean sin.

Tha e a' ciallachadh nach fheum buidhnean poblach agus prìobhaideach a bheir seachad seirbheisean poblach ann an Alba an-còmhnaidh sealltainn mar a chuidich an co-dhùnaidhean na còraichean sin a thoirt gu buil dhan fheadhainn leis a bheil iad ag obair no a thathas a' frithealadh.

Cuideachd, chan fhaod cùirt no riaghladairean cunntas iarraidh bho bhuidhnean poblach nach bi a' seasamh nan còraichean daonna sin no a nì rudan an aghaidh nan còraichean.

Bheir buidhnean poblach seachad seirbheisean a chleachdas daoine gach là gus an còraichean a chur gu feum.

Bheir comhairlean ionadail seachad mòran sheirbheisean gus am bi cor beatha iomchaidh

againn. Is e buidheann phoblach a tha ann an NHS na h-Alba a chuidicheas seirbheisean a thoirt seachad a bheir dhuinn eileamaidean de chòir air slàinte. Cuidichidh sgoiltean seirbheisean a thoirt seachad a bheir còir air foghlam.

Cuidichidh buidhnean prìobhaideach le libhrigeadh sheirbheisean poblach cuideachd. Mar eisimpleir, tha gnìomhachasan ann a bheir seachad cùram sòisealta, a bharrachd air foghlam.

Bheir Bile Chòraichean Daonna barrachd chòraichean a-steach do lagh na h-Alba. Tha e ag amas air dèanamh cinnteach gun dìonar còraichean eaconamach, sòisealta, cultarail agus àrainneachd do mhuintir na h-Alba, coltach ris an dìon air ar còraichean catharra agus poilitigeach mar-thà.

Tha seo a' ciallachadh gum faodar buidhnean poblach agus buidhnean prìobhaideach a bheir seachad seirbheisean poblach ann an Alba a dhèanamh cunntachail ma lorgar gun robh iad ri gnìomhan nach do chùim ri còraichean dhaoine.

Ciamar a cho-dhùin Riaghaltas na h-Alba dè bu chòir don Bhile Chòraichean Daonna a choileanadh?

Ann an 2018 dh'iarr an seann Phrìomh Mhinistear Nicola Sturgeon BPA air eòlaichean chòraichean daonna ann an Alba Buidheann Comhairleachaidh air Còraichean Daonna a stèidheachadh. Chaidh iarraidh orra sgrùdadh a dhèanamh air mar a b' urrainn do dh'Alba còraichean daonna a dhìon agus adhartachadh na b' fheàrr.

Mhol an aithisg aca Achd Pàrlamaid na h-Alba gus Bile Chòraichean Daonna ùr ullachadh do dh'Alba. Mhol iad cuideachd Buidheann-gnìomha sònraichte a chruthachadh gus mìneachadh dè bu chòir don Bhile ùr a dhèanamh.

Chaidh a' Bhuidheann-gnìomha Nàiseanta airson Ceannardas Chòraichean Daonna a stèidheachadh ann an 2019. Na lùib bha acadaimigich chòraichean daonna agus eòlaichean chòraichean daonna às a' choimhearsnachd chatharra. Choinnich a' Bhuidheann-gnìomha ri mòran bhuidhnean eadar-dhealaichte aig an robh ùidh ann an còraichean daonna.

Ann an 2021 dh'fhoillsich a' Bhuidheann-gnìomha 30 moladh agus ghabh Ministearan na h-Alba riutha sin gu h-iomlan.

A' cleachdadh nam moladh seo, dh'ullaich Riaghaltas na h-Alba planaichean airson Bile

Chòraichean Daonna. Tha an co-chomhairleachadh a' mìneachadh nam planaichean sin agus a' toirt cuireadh do dhaoine am beachdan innse dhuinn.

Dh'obraich Riaghaltas na h-Alba le buidhnean catharra, ùghdarrasan poblach, agus daoine a dh'fhiosraich mar a dh'fheuch iad ri na còraichean daonna aca a chur gu feum, gus na planaichean sin a leasachadh.

A bheil gnothaich aig Bile Chòraichean Daonna na h-Alba ri Bile nan Còraichean a mhol Riaghaltas na RA?

Cha bhuin am Bile Chòraichean Daonna air a bheil sinn a' co-chomhairleachadh ach ri raointean poileasaidh a bhuineas do Phàrlamaid na h-Alba.

Buinidh Achd Chòraichean Daonna 1998 ri còraichean catharra agus poilitigeach a tha gan dìon leis an ECHR. Is ann aig Pàrlamaid na RA a-mhàin a tha cumhachd an t-Achd sin atharrachadh.

Buinidh Bile Chòraichean Daonna Riaghaltas na h-Alba ri còraichean eaconamach, sòisealta agus cultarail ann an cùmhnantan chòraichean daonna nan Dùthchannan Aonaichte, a bharrachd air còir air àrainneachd fhallain. Buinidh i cuideachd do dhìon shònraichte

do bhoireannaich, do dhaoine
ciorramach, agus do dhaoine
agus do bhuidhnean a
dh'fhuingeas gràin-cinnidh.

EARRANN A DHÀ – DÈ A BHIOS ANNS A' BHILE CHÒRAICHEAN DAONNA?

Innsidh an earrann seo mu na cùmhnantan agus na còraichean. Innsidh i cuideachd mar a nì sinn iad nan lagh ann an Alba.

Nì am Bile Chòraichean Daonna ceithir cùmhnantan chòraichean daonna eadar-nàiseanta nan lagh ann an Alba, bheir e a-steach còir ùr air àrainneachd fhallain, agus bidh ceumannan na lùib gus dèanamh cinnteach gum bi na còraichean sin aig na h-uile san aon dòigh. Bheir e a-steach còraichean sònraichte do bhoireannaich, do dhaoine ciorramach agus do dhaoine agus do bhuidhnean a dh'fhuilingeas gràin-cinnidh.

An Cùmhnant Eadar-nàiseanta air Còraichean Eaconamach, Sòisealta agus Cultarail (ICESCR)

Tha an t-aonta seo gus dèanamh cinnteach gu bheil cor beatha aig daoine a rèir an urraim mar dhaoine.

Tha e a' mìneachadh còir gach neach air cor beatha iomchaidh, leithid cothrom air biadh, dachaigh agus aodach freagarrach.

Tha còraichean san ICESCR cuideachd air an ìre as àirde a ghabhas coileanadh de shlàinte

chorporra is inntinn, air foghlam, pàirt a ghabhail ann am beatha chultarach agus buannachdan adhartas saidheans a mhealtainn.

Bu chòir na còraichean sin uile a bhuileachadh gu co-ionann, gun leth-bhreith.

An Cùmhnant Eadar-nàiseanta air Cur às do Gach Seòrsa Leth-bhreith Cinnidh (ICERD)

Tha an t-aonta seo ag innse mar as urrainn do gach neach an còraichean daonna a mhealtainn gu co-ionann, ge bith dè an cinneadh, an dath, an sinnsireachd no an tùs nàiseanta no cinneachail.

Feumaidh riaghaltasan a chuireas ainm ris ceumannan a ghabhail gus cur às do leth-bhreith cinnidh, gus crìoch a chur air brosnachadh gràin cinnidh, agus cur an-aghaidh leth-bhreith.

Feumaidh riaghaltasan cuideachd co-rèite agus càirdeas a bhrosnachadh am measg diofar bhuidhnean nàiseanta, cinneadail no cinneachail.

An Cùmhnant air Cur às do Gach Seòrsa Leth-bhreith an Aghaidh Bhoireannaich (CEDAW)

Buinidh an cùmhnant seo ri co-ionannachd eadar boireannaich is fireannaich.

Feumaidh riaghaltasan a chuireas ainm ris dèanamh cinnteach gu bheil dìon ann do bhoireannaich a thaobh torrachas agus màthrachas, ann am planadh teaghlaich, beatha dhùthchail, malairt ann an daoine agus siùrsachd, agus timcheall air pòsadh agus beatha teaghlaich.

Iarraidh e air riaghaltasan obair gus còraichean daonna bhoireannaich is nigheanan a dhìon, cur às do leth-bhreith an aghaidh bhoireannaich agus a bhith ag atharrachadh chleachdaidhean cultarail a nì cron air boireannaich is nigheanan.

An Cùmhnant air Còraichean Dhaoine le Ciorram (CRPD)

Buinidh an t-aonta seo do mar a dh'fhiosraicheas daoine ciorramach bacaidhean a thaobh an còraichean.

Feumaidh riaghaltasan a chuireas ainm ris dèanamh cinnteach gum faigh daoine le ciorram na còraichean daonna aca agus beatha le urram a mhealtainn.

Bu chòir dhaibh ceumannan a ghabhail gus cnapan-starra a thoirt air falbh gus an toirear spèis do chòraichean dhaoine ciorramach.

Bu chòir an gnìomhan a bhith gan stiùireadh le prionnsapalan gus dèanamh cinnteach gum faigh daoine ciorramach air làn chom-pàirt a ghabhail sa choimhearsnachd, gum faigh iad spèis agus gun gabhar riutha.

A' Chòir air Àrainneachd Fhallain

Dh'aithnich Seanadh Coitcheann nan Dùthchannan Aonaichte a' chòir daonna air àrainneachd fhallain ann an 2022.

Cuidichidh còir air àrainneachd fhallain sinn gus an àrainneachd a chur aig cridhe ar co-dhùnaidhean gus an cruthaich sinn àrainneachd dhuinn fhìn, agus dha daoine san àm ri teachd, far am faighear còraichean daonna.

Le bhith a' fighe seo dìreach dhan Bhile cuidichidh e gnàth-shìde nas sàbhailte agus àrainneachd agus bith-chruinnean nas fallainne a bhith againn, agus lughdaichidh sinn an àireamh de stuthan puinnseanta a sgaoilear don àrainneachd againn.

Ciamar a chuirear na cùmhnantan seo ri lagh na h-Alba?

Is e dùbhlán a bhios ann na cùmhnantan seo a thoirt a-steach do lagh na h-Alba oir tha gach

cùmhnant eadar-dhealaichte ach cuideachd a' buntainn ri chèile.

Buinidh cuid de na còraichean annta ris a h-uile duine, agus buinidh cuid dìreach ri boireannaich, daoine ciorramach, no daoine agus buidhnean a dh'fhuilingeas gràin-chinnidh.

Chaidh an sgrìobhadh aig amannan eadar-dhealaichte thar iomadh bliadhna, agus mar sin tha cuid nas mionaidiche na cuid eile ann a bhith ag ràdh dè bu chòir do riaghaltasan a dhèanamh gus na còraichean nan lùib a bhuileachadh air daoine.

Buinidh na cùmhnantan cuideachd do raointean a tha glèidhte do Phàrlamaid na RA.

Bheir seo uile buaidh air mar a chuireadh sinn na cùmhnantan anns a' Bhile Chòraichean Daonna. Tha diofar dhòighean ann seo a dhèanamh. Canaidh an co-chomhairleachadh seo an 'dòigh a thoirt a-steach' as fheàrr leinn ris an dòigh seo an gnothaich a dhèanamh.

Is e an dòigh-obrach againn na còraichean anns na ceithir cùmhnantan a chur a-steach sa Bhile agus sinn a' cleachdadh na h-aon fhacail agus a chleachd na cùmhnantan fhèin. Chuireadh sinne às do dh'fhaclan a bhuineas ri gnothaichean fo smachd Pàrlamaid na RA.

Nì seo cinnteach gun lean sinn na cùmhnantan cho dlùth agus cho soilleir is a ghabhas.

Tha sinn airson dèanamh cinnteach gun tuig buidhnean poblach agus buidhnean prìobhaideach a bheir seirbheisean poblach seachad ann an Alba gu soilleir na dh'fheumas iad a dhèanamh gus còraichean dhaoine a chur an gnìomh.

Bidh an dòigh-obrach seo a' ciallachadh, ann an cùisean laghail sam bith mu chòraichean sa Bhile san àm ri teachd, gun cleachd cùirtean faclan a' Bhile agus gum faodar coimhead cuideachd air stiùireadh bhon chleachdadh eadar-nàiseanta as fheàrr, gus tuigsinn dè a' bhrìgh a tha aig na còraichean ann an cleachdadh.

Cò air a tha dleastanas fon Bhile?

Canar 'luchd-dleastanais' ri na buidhnean ann an Alba a thathar an dùil a bheir còraichean agus dleastanasan a tha sa Bhile gu buil.

Tha dleastanas aig Riaghaltas na h-Alba fhèin. Is iad eisimpleirean eile de luchd-dleastanais ur n-ùghdarras ionadail no bòrd-slàinte, ur sgoil agus luchd-solair cùraim.

Bheir companaidhean prìobhaideach cuid de sheirbheisean poblach seachad. Tha sinn airson is gum buin na dleastanasan ri companaidhean nuair a bheir iad seachad na seirbheisean sin. Tha seo a' gabhail a-steach companaidhean prìobhaideach nuair a bheir iad seachad seirbheisean fo chùmhnannt le buidhinn phoblaich.

Dè dh'fheumas luchd-dleastanais ann an Alba a dhèanamh fon Bhile?

Tha sinn airson a bhith cinnteach gum bi luchd-dleastanais ann an Alba air an ullachadh nas fheàrr agus comasach air spèis a nochdadh is dìon a chur air na còraichean san fhrèam-obrach agus na còraichean sin a choileanadh.

An toiseach, feumaidh iad sealltainn mar a dh'fhigh iad còraichean daonna a-steach do an cuid co-dhùnaidhean. Tha seo ga mhìneachadh nar co-chomhairleachadh mar a' chiad dleastanas modh-obrach'.

Canar 'ciad' ris oir is e seo a' chiad dleastanas a thig a-steach fon Bhile aon uair is gun dèanar Achd dheth.

Tha e a' ciallachadh gum feum luchd-dleastanais sealltainn gu bheileas air smaoineachadh mu na còraichean anns a' Bhile nuair

a nì iad co-dhùnaidhean agus nuair a bheir iad seirbheisean seachad.

Tha còir aig an dleastanas seo dèanamh cinnteach gun toir laghan, poileasaidhean, planaichean agus buidseatan ùra a dh'aontaicheas luchd-dleastanais aire do chòraichean daonna dhaoine.

Cruthaichidh am Bile cuideachd dleastanas coileanaidh airson cuid de na còraichean, a bheirear a-steach nas fhaide air adhart agus às dèidh a' chiad dleastanais modh-obrach.

Cho luath 's a thòisicheas an dleastanas seo, feumaidh luchd-dleastanais na goireasan aca a chleachdadh gus coinneachadh ri bun-ìre ann a bhith a' coileanadh chòraichean, agus obrachadh a dh'ionnsaigh làn choileanadh nan còraichean thar ùine.

Mura dèan iad seo, faodar cur nan aghaidh tro dhòighean gearain neo na cùirtean.

Bheirear na dleastanasan sin a-steach san lagh aig diofar amannan. Canaidh an co-chomhairleachadh 'amannan tòiseachadh nan dleastanas' ri seo.

Nithear seo gus dèanamh cinnteach gum bi ùine aig luchd-dleastanais dèanamh deiseil an

dleastanasan ùra fon Bhile a choileanadh. Mar eisimpleir, dh'fhaodadh gum feum iad luchd-obrach a thrèanadh, pròiseasan ùra a chruthachadh gus cuideachadh co-dhùnaidhean a dhèanamh, no modhan-obrach atharrachadh leithid dèiligeadh ri gearanan.

Iarraidh am Bile cuideachd air luchd-dleastanais innse mu na rinn iad gus na còraichean anns a' Bhile a thoirt gu buil agus am planaichean airson leasachadh chòraichean san àm ri teachd. Canaidh an co-chomhairleachadh 'dleastanas aithris' ri seo.

Ciamar a thuigeas luchd-dleastanais agus na cùirtean na còraichean?

Tha sinn ag iarraidh gur e prionnsapal urram daonna a' phrìomh luach gus còraichean anns a' Bhile a thuigsinn agus a mhìneachadh.

Is e urram daonna abairt a chleachdas eòlaichean chòraichean daonna. Is e a tha ann luach co-ionann dualach gach neach agus cothrom air na còraichean a nochdas an luach seo.

Leigidh an dòigh-obrach seo le cùirtean agus luchd-dleastanais urram daonna a chleachdadh mar stiùireadh gus na còraichean anns a' Bhile a thuigsinn.

Canaidh an co-chomhairleachadh 'riaghailt mìneachaidh' ri seo.

Ciamar a bheir fèin-riaghladh buaidh air a' Bhile?

Feumaidh an dòigh anns an cur sinn còraichean nan cùmhnant ri lagh na h-Alba feart a thoirt air fèin-riaghladh. Nì Pàrlamaid na h-Alba laghan a-mhàin ann an raointean nach eil glèidhte gu soilleir do Phàrlamaid na RA.

Mar eisimpleir, buinidh poileasaidh cùram slàinte agus foghlaim do Phàrlamaid na h-Alba. Buinidh dìon agus in-imrich do Phàrlamaid na RA.

Tha Achd na h-Alba 1998 a' glèidheadh cumhachd airson laghan a dhèanamh sa mhòr-chuid de chùisean co-ionannachd do Phàrlamaid na RA. Canaidh ar co-chomhairleachadh 'cumha co-ionannachd chothroman' ri seo.

Tha seo a' ciallachadh gu bheil Pàrlamaid na h-Alba cuingealaichte a thaobh laghan a dhèanamh gus casg a chur neo-ionannachd eadar daoine stèidhichte air gnè, cinneadh, ciorram, agus feartan dìonta eile.

Tha seo a' cuingealachadh nas urrainn dhuinn a dhèanamh a thaobh cuid de na còraichean anns na cùmhnantan eadar-

nàiseanta a tha sinn airson a chur ri lagh na h-Alba.

Molaidh sinn ar Bile a dheasachadh gu faiceallach gus an obraich sinn timcheall air na raointean sin a tha glèidhte do Phàrlamaid na RA.

Saoilidh sinn gun cuidich seo le bhith stèidheachadh dìon làidir do chòraichean daonna taobh a-staigh crìochan na Pàrlamaid.

Ciamar a nithear cinnteach gum faighear cothrom co-ionann air na còraichean anns a' Bhile?

Is e prìomh amas a tha againn dhan Bhile gum bi cothrom co-ionann aig gach neach air na còraichean a tha na lùib. Tha sinn airson seo a choileanadh tro 'riaghailt co-ionannachd'.

Cuidichidh an riaghailt gus dèanamh cinnteach gum bi cothrom co-ionann air na còraichean anns a' Bhile dha na h-uile.

Sgeama nan Còraichean Daonna

Tha sinn airson dleastanas a chur air Ministearan na h-Alba a bheir orra aithris mu na ceumannan a thathas a' gabhail, no an dùil a ghabhail, gus am Bile a chur an gnìomh. Canar 'Sgeama nan Còraichean Daonna' ris.

Foillsichear e gu cunbhalach gus am faigh daoine air sgrùdadh a dhèanamh air na tha Ministearan na h-Alba a' dèanamh gus na còraichean anns a' Bhile a thoirt gu buil.

Obraichidh e mar stiùireadh airson cur an sàs san fharsaingeachd le bhith a' toirt air Ministearan na h-Alba aithris air na diofar raointean de fhrèam-obrach chòraichean daonna a chruthaicheas am Bile.

Gabhaidh seo a-steach obair gus barrachd com-pàirteachaidh phoblaich a chur air dòigh an lùib co-dhùnaidhean, agus obair gus tuigse a thogail mu chòraichean daonna.

Bidh cuideachd planaichean na lùib airson comas luchd-dleastanas a leudachadh gus còraichean a thoirt gu buil, leasachaidhean air mar a chumar sùil agus a nithear aithris air còraichean daonna, agus obair gus còraichean daonna fhisge a-steach ann an aontachadh bhuidseatan.

EARRANN A TRÌ – DÈ AN DIOFAR A NÌ AM BILE ANN AM BEATHA LÀITHEIL DHAOINE?

Innsidh an earrann seo den iùl dè na h-atharrachaidhean a thig bhon Bhile ann am beatha làitheil dhaoine.

Bu chòir còraichean ùra ann an lagh na h-Alba fìor eadar-dhealachadh a dhèanamh thar ùine ann am beatha làitheil dhaoine. Feumar sreath de ghnìomhan a choileanadh, eadar leasachaidhean ann an seirbheisean poblach, cothrom nas fheàrr air ceartas, agus cultar chòraichean daonna nas treise, gus còraichean a thoirt gu buil.

Cur an Gnìomh thar Ùine Còraichean Eaconamach, Sòisealta agus Cultarach agus a' Chòir air Àrainneachd Fhallain

Aon uair is gun tòisich an dleastanas coileanaidh, feumaidh luchd-dleastanais feart a thoirt air còraichean sònraichte. Is e as coltaiche gur e bhios annta na còraichean eaconamach, sòisealta agus cultarail sa Bhile, a bharrachd air còir air àrainneachd fhallain.

Tha sinn a' beachdachadh air ciamar as fheàrr as urrainnear dèiligeadh ri còraichean anns na cùmhnantan eile ann an dòigh a

dh'obraicheas gu soilleir agus a bheir feart air fèin-riaghladh.

Gus na còraichean sin a chur an gnìomh, feumaidh luchd-dleastanais na còraichean a thoirt gu buil mean air mhean thar ùine.

Gus seo a choileanadh, feumaidh luchd-dleastanais sealltainn gu bheileas a' gabhail cheumanna gus piseach a thoirt air ruigsinneachd chòraichean tro bhith a' cleachdadh uimhir is a ghabhas de na goireasan a tha aca ri làimh. Feumar cuideachd sealltainn nach do rinn iad càil a dh'aona ghnothach gus cothrom air na còraichean a lughdachadh.

A' Lìbhrigeadh Bun-Ìre de Phrìomh Dhleastanasan

A bharrachd air na còraichean sin a leasachadh thar ùine, iarraidh am Bile air luchd-dleastanais ann an Alba bun-ìre de na còraichean a lìbhrigeadh.

Tha seo a-mach mun ìre as bunaitiche airson coinneachadh ris a' chòir dèanamh cinnteach gun caith gach neach am beatha le urram.

Bu chòir do bhun-ìre de dhìon chòraichean dèanamh cinnteach gun tèid frithealadh air na feumalachdan as bunaitiche aig na daoine as bochda sa choimhearsnachd.

Mhol a' Bhuidheann-gnìomha gum bu chòir muinntir na h-Alba a bhith an sàs ann an co-dhùnaidhean a thaobh dè na h-ìrean bunaiteach a bu chòir a bhith againn.

Gus seo a dhèanamh, tha am Bile a' moladh pròiseas poblach a stèidheachadh gus an innis daoine am beachdan mu na bun-ìrean airson còraichean eaconamach, sòisealta agus cultarail a bharrachd air còir air àrainneachd fhallain ann an Alba.

Cothrom air Ceartas agus Leasachaidhean Èifeachdach

Cuiridh sinn feum air ar còraichean daonna gach là. Mar eisimpleir, cleachdaidh sinn seirbheisean poblach leithid an NHS agus sinn a' gabhail cothrom air ar còir air slàinte iomchaidh. Ma thèid rudeigin ceàrr, bidh cunnart ann nach seasar na còrichean againn.

Mìnichidh ar co-chomhairleachadh molaidhean gus dèanamh cinnteach gum faigh daoine cothrom air ceartas agus leasachadh. Is e ar n-amas gun adhbharaich Am Bile cothrom nas fheàrr air ceartas airson chòraichean daonna ann an Alba. Tha seo a' gabhail a-steach dèanamh cinnteach gum faighear leasachaidhean èifeachdach nuair nach fhaighear cothrom air còir.

Tha seo a' ciallachadh gu bheil sinn ag iarraidh gum bi roghainnean aig daoine nuair a thèid cùisean ceàrr a bhios nas fhasa, nas luaithe agus nas èifeachdaiche na tha iad an-dràsta.

Nuair a thèid cùisean ceàrr, tha sinn airson gum bi uireasbhaidhean gan leasachadh cho tràth, cho luath, agus cho èifeachdach 's a ghabhas gun a dhol don chùirt, ma ghabhas sin a dhèanamh agus mas e as fheàrr.

Tha sinn cuideachd a' coimhead air dè na leasachaidhean a ghabhadh a dhèanamh a thaobh cothrom dhaoine air fiosrachadh mu chòraichean, cothrom air comhairle agus cothrom air neach-tagraidh.

Tha sinn fosgailte do bheachdan air na dòighean as èifeachdaiche taic a thoirt do dhaoine na còraichean anns a' Bhile a chleachdadh.

Is e ar prìomh amas piseach a thoirt air cothrom air ceartas ann an seadh a' Bhile agus dèanamh cinnteach gu bheil seirbheisean uidheamaichte gus an taic a tha a dhìth a chumail ri feadhainn le còraichean.

Tha sinn cuideachd a' coimhead air mar a bheireadh sinn piseach air pròiseasan poblach ghearanan nam buidheann

poblach gus an dèilig iad ri gearanan co-cheangailte ris a' Bhile.

Tha sinn cuideachd a' coimhead air mar a dh'ullaicheadh pròiseasan ghearanan nam buidheann a dhèiligeas ri gearanan àrdaichte, leithid Ombudsman Seirbheisean Poblach na h-Alba (SPSO) gus an dèilig iadsan cuideachd ri gearanan co-cheangailte ris a' Bhile.

Ma dh'fheumas cùisean a dhol gu cùirt, tha sinn airson daoine a chuideachadh gus nach cuir seo uiread de dh'uallach orrasan a tha airson na cùisean aca fhuasgladh.

Bu chòir dha a bhith e nas fhasa a bhith a' comharrachadh chùisean a bheir buaidh air mòran dhaoine mar dhuilgheadas cumanta agus am fuasgladh ann an dòigh gus nach tachair an leithid do chàch tuilleadh.

Tha an co-chomhairleachadh cuideachd ag iarraidh bheachdan air cumhachdan ùra do Choimisean Chòraichean Daonna na h-Alba (SHRC).

Is e a th' anns an SHRC buidheann neo-eisimeileach cunntachail do Phàrlamaid na h-Alba. Bidh i ag adhartachadh chòraichean daonna ann an Alba agus a' brosnachadh deagh

chleachdadh a thaobh chòraichean daonna.

Tha sinn airson dèanamh cinnteach gum faod àite mòr a bhith aig SHRC ann a bhith a' dìon chòraichean daonna agus gan toirt gu buil.

Tha sinn cuideachd ag iarraidh dleastanas chòraichean daonna nas soilleire a chruthachadh do bhuidhnean sgrùdaidh le gnothach ri còraichean daonna, leithid cuid de luchd-sgrùdaidh agus luchd-riaghlaidh, gus an dèan iad cinnteach gu bheil na còraichean sa Bhile gam fighe a-steach do sheirbheisean poblach.

Piseach air Cultar Chòraichean Daonna na h-Alba

Gus còraichean a thoirt gu buil feumaidh sinn uile obrachadh còmhla gus cultar chòraichean daonna a thogail agus àrach ann an Alba.

Is e ar rùn gun cuidich am Bile cultar chòraichean daonna nas fheàrr a thogail thar diofar roinnean den dùthaich gus am bi buidhnean poblach agus buidhnean prìobhaideach a bheir seachad seirbheisean poblach, a bharrachd air gach neach agus buidheann fa leth, uile leis an aon cheann-uidhe gus còraichean daonna gach neach a thoirt gu buil ann an Alba.

Gus an cultar seo a thogail,
mholamaid dòigh-obrach ioma-
buidhne.

Tha seo a' ciallachadh gum bi
aon rùn còmhla aig buidhnean
ann an Alba a bheir seachad
seirbheisean poblach gus
còraichean daonna a chur aig
cridhe an co-dhùnaidhean.

Tha e cuideachd a' ciallachadh
gum bi àite mòr aig Pàrlamaid na
h-Alba gus dèanamh cinnteach
gum bi laghan ùra a' dìon agus
ag adhartachadh ar còraichean
daonna gu ceart.

Cuidichidh cultar chòraichean
daonna nas treise cur an aghaidh
a' bheachd a th' aig cuidgum
feumar 'strì an aghaidh an t-
siostaim' gus an còraichean
fhaighinn.

Feumaidh farsaingeachd
ghnìomhan a bhith ann gus seo a
choileanadh: leithid stiùireadh do
luchd-dleastanais, piseach air
foghlam chòraichean daonna,
iomairtean poblach gus am
bithear nas eòlaich air
còraichean is dleastanasan ùra,
agus trèanadh dha oifigearan
poblach.

Bidh feum cuideachd air cothrom
nas fheàrr air fiosrachadh mu
chòraichean daonna, tuilleadh
chothroman don phoball an guth
a thogail mu cho-dhùnaidhean air
seirbheisean a chleachdar gus
cothrom fhaighinn air an

còraichean, agus
cunntachalachd nas fheàrr nuair
a thèid cùisean ceàrr.

Is ann a tha togail cultar
chòraichean daonna nas fheàrr
ann an Alba mu dheidhinn
cumhachd a thoirt do dhaoine na
còraichean aca a thuigse, fios a
bhith aca ciamar a ghreimicheas
iad air an còraichean daonna,
agus ciamar a gheibh iad taic
bho luchd-dleastanais sin a
dhèanamh.

EARRANN A CEITHIR – DÈ NIS?

Dè thachras tron cho-chomhairleachadh?

Mairidh an co-chomhairleachadh 16 seachdainean. Dùinidh e air 5 Dàmhair 2023. Mholadh sinn do gach neach le ùidh pàirt a ghabhail ann.

Rè ùine a' cho-chomhairleachaidh, nì Riaghaltas na h-Alba oidhirpean gus an ionnsaich na h-uimhir de dhaoine 's a ghabhas mun cho-chomhairleachadh agus gum faigh iad taic pàirt a ghabhail ann.

Cumar tachartasan deasbaid roinneil air feadh na h-Alba mar phàirt de seo.

Coinnichidh sinn cuideachd ri buidhnean chòraichean a dh'fhiosraicheas cnapan-starra eachdraidheil agus leantainneach a thaobh èisteachd fhaighinn ann an co-chomhairleachaidhean poblach.

Foillsichidh sinn pasganan fiosrachaidh gus am faigh buidhnean coimhearsnachd air na còmhradhean aca fhèin a chumail agus freagairt buidhne a chur a-steach don cho-chomhairleachadh ma thogras iad.

Thar na h-obrach seo gu lèir cleachdaidh sinn goireasan ruigsinneach gu ciallach gus am faigh uimhir agus a ghabhas de dhaoine cothrom a dhol an sàs.

Airson tuilleadh fiosrachaidh, faicibh duilleag nan Còraichean Daonna air làrach-lìn Riaghaltas na h-Alba aig <https://www.gov.scot/policies/human-rights/>.

Dè thachras nuair a bhios an co-chomhairleachadh seachad?

Aon uair is gu bheil e seachad, cleachdaidh Riaghaltas na h-Alba na toraidhean gus cur ris an dreachd dhen Bhile Chòraichean Daonna.

Tha sinn ag amas air am Bile a chur mu choinneamh Pàrlamaid na h-Alba ann an àm airson bhòtadh air ro dheireadh an t-seisein Pàrlamaid seo ann an 2026.

Aon uair is gu bheil e sa Phàrlamaid, sgrùdaidh Buill Pàrlamaid na h-Alba (BPA) e gu geur. Dh'fhaodadh pròiseas na Pàrlamaid atharrachaidhean adhbharachadh ann am briathran agus susbaint dheireannach a' Bhile.

Airson tuilleadh fiosrachaidh, cuiribh fios thugainn.

An seòladh puist againn:

Sgioba Ro-innleachd &
Reachdas Chòraichean Daonna
Buidheann-stiùiridh Co-
ionannachd, In-ghabhail agus
Chòraichean Daonna
Riaghaltas na h-Alba
Raon 3H a Tuath
Cidhe Bhictòria
Dùn Èideann
EH6 6QQ

An seòladh puist-d againn:
HumanRightsOffice@gov.scot

© Crown copyright 2023

This publication is licensed under the terms of the Open Government Licence v3.0 except where otherwise stated. To view this licence, visit nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3 or write to the Information Policy Team, The National Archives, Kew, London TW9 4DU, or email: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk.

Where we have identified any third party copyright information you will need to obtain permission from the copyright holders concerned.

This publication is available at www.gov.scot

Any enquiries regarding this publication should be sent to us at

The Scottish Government
St Andrew's House
Edinburgh
EH1 3DG

ISBN: 978-1-80525-974-9 (web only)

Published by The Scottish Government, June 2023

Produced for The Scottish Government by APS Group Scotland, 21 Tennant Street, Edinburgh EH6 5NA
PPDAS1308763 (06/23)

W W W . g o v . s c o t